

In natale sancti Joannis prophetae (homilia 1)

Λεοντίου πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προφήτου προδρόμου

Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ· ἐπεσκέψατο γὰρ ἡμᾶς καὶ σήμερον ἀνατολὴ ἐξ υψους· Ἐκαθεύδομεν γὰρ τῇ ῥαθυμίᾳ, καὶ διύπνισεν ἡμᾶς τῇ φιλανθρωπίᾳ· ἐσάλειψε τὰ δώματα, ἵνα στηρίξῃ ἡμᾶς ἰασάμενος τὰ τραύματα· ἐμάστιξε τὰ ἀψυχα, ἵνα παιδεύσῃ τὰ ἐμψυχα· ἐτάραξε τὴν γῆν, ἵνα πληροφορηθῶσιν οἱ ἐν ὑπεροχῇ· Ἐσάλειψεν, οὐκ ἀπώλεσεν· ἐπεσκέψατο, οὐκ ἀπεφήνατο· ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. Σεισμὸς τὸν Πέτρον ἐκ φυλακῆς ἠλευθέρωσεν, σεισμὸς τὸν Παῦλον τῶν κλοιῶν ἐλυσεν, ἐν σεισμῷ Ἡλίας ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελήφθη, σεισμὸς τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως πρὸς λαβεν. [Ἀνάστασις γὰρ ἡ παροῦσα ἡμέρα.] Διὰ τί σεισμὸς; Ὅπου θεότητος κίνησις, ἐκεῖ καὶ τῶν στοιχείων θόρυβος· Ἐλέησον τὸν πέλας, καὶ σεισμὸς οὐ σκύλλει σε· νήστευσον ἀπὸ κακίας, καὶ θεὸς οὐκ ὀργίζεται. Εἶπε καὶ σὺ προθύμως τὰ τοῦ Δαυὶδ προσευχόμενος· Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με· μὴ ὡς τοὺς γίγαντας κατακλύσῃς με, μηδὲ ὡς Σοδομίτας καταφλέξῃς, ἀλλ' ὡς Νινευίτας ἐλέησον. Ἐν καιρὸν οὖν τοὺς αἰσθομένους τῆς τοῦ κυρίου παιδείας εἰπεῖν τὰ τοῦ προφήτου· Ἡ παιδεία κυρίου ἀνοίγει μου τὰ ὦτα.

Ὅσοι τοίνυν τὸν θεῖον λόγον ἀπαιτοῦσιν ευτονον, καὶ αὐτοὶ χρεωστοῦσι παρέχειν τὴν ἀκοὴν ὑπήκοον, ἵνα καὶ οἱ λέγοντες εὐσεβῶς καὶ οἱ ἀκούοντες εἰλικρινῶς δυνηθῶσι θερίσαι τὸ τῆς πίστεως πολύσταχυν δράγμα· ἀνευ γὰρ πίστεως οὔτε <ἡ> ἡχὼ τῆς ἀκοῆς πλατύνεται, οὔτε τῶν χειλέων ἡ θύρα διανοίγεται, οὔτε τῆς γλώττης τὸ πλῆκτρον κινεῖται, οὔτε τῶν φωνιαίων ὀργάνων οἱ αὐλοὶ εὐρύνονται. Καὶ τούτου μάρτυς Ζαχαρίας ὁ ἱερεὺς, ὁ παιδευθεὶς δι' ἀπιστίαν πρὸς παιδείαν τῶν ἀπιστούντων, ὁ τῆς ἀρχαγγελικῆς ἀποκαλύψεως σημεῖον ἐπιζητῶν, ὁ τῆς δεσποτικῆς μηνύσεως ἐγγυητὴν ἀπαιτῶν. Τοῦ γὰρ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ εἰρηκότος πρὸς τὸν Ζαχαρίαν, καθὼς ἀρτίως ἤκουες τῇ προτεραίᾳ· Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἰδοὺ ἡ γυνὴ σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱὸν σοι

, ἀποκριθεὶς ὁ Ζαχαρίας εἶπεν, ὡς ἴστε· Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Ἀπιστὰ ὡς ἀληθῶς τοῦ πρεσβύτου τὰ ῥήματα, καὶ πολλῆς ἀντιλογίας γέμοντα. Τὸ γὰρ εἰπεῖν Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἀντὶ τοῦ Ποίαν μοι δίδως ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων πληροφορίαν; Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης. Πῶς πατὴρ γνησίου παιδὸς εὐρεθήσομαι; Τὸ γῆρας ἀπωθεῖται τὴν πίστιν, ξωφύσεως λοιπὸν τὸ πρᾶγμα

, διαλέλυται τὰ γεννητικὰ μόρια, ῥάβδον κατέχων ἐπιβαίνω, καὶ νεογάμου μοι πεῖραν ἀναζέεις; Ὅτε τάφος, τότε γόνος; Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Φράσον μοι, ὦ μέγιστε Γαβριήλ· Ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας γνῶναι, ὅτι περὶ Γαβριὴλ θεοῦ ἀνθρώπος ἐρμηνεύεται, ὡς διακονῆσαι τῷ ἐνανθρωπήσαντι, ὡς προοδοποιῆσαι τῷ ἐπιφανέντι, ὡς μὴ μόνον τῇ στείρᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ παρθένῳ τὰ εὐαγγέλια κομίσει. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ Γαβριήλ, ὁ καὶ τὸν Δανιὴλ συνετίσας, καὶ τὴν ἀφιξίν τοῦ κυρίου σὺν ἀκριβεῖ χρόνῳ δηλώσας, καὶ τὸν Ἀμβρακὸν τῆς κόμης μετενέγκας, καὶ τοὺς λέοντας τῷ Δανιὴλ ὡς ἀσκητὰς ἐν τῷ λάκκῳ ὑποτάξας. Τί οὖν ὁ Ζαχαρίας; Καλὸν γὰρ τῆς ἀκολουθίας μὴ δραπετεῦσαί ποτε. Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; Ἐγὼ γὰρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου

προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Κατὰ τί γνῶσομαι τοῦτο; Ἴδε φησίν, τὰ τρέμοντα τῶν μελῶν, καὶ τὸ γῆρας τῶν ἀμφοτέρων εἰς γῆν νενευκός. Εἰ μέρος ἐνέαζε καὶ μέρος πεπαλαίωται, μικρά τις ἢ ἐλπίς τῶν λεγομένων· νυνὶ δὲ τῶν ἀμφοτέρων τὸ σῶμα σεσάθρωται, οὐδὲν ἕτερον περιμένομεν ἢ τὸ δρέπανον τοῦ θανάτου, ὡς στάχυες πέπειροι. Ἀληθεύεις, δέσποτα Γαβριήλ; Δὸς δῆλους προοδεύσεις, σημεῖον ἀρραβῶνά μοι πίστευσον. Τὴν ἐπαγγελίαν οὐ δέχομαι, εἰ μὴ θαυματουργίαν θεάσομαι. Κατὰ τί γνῶσομαι τοῦτο; Ὁ Ἀαρὼν οὐκ ἐπίστευσεν, εἰ μὴ ἡ ράβδος ἠνθησεν· Μωϋσῆς οὐκ ἐπληροφορήθη, εἰ μὴ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐλευκάνθη· καὶ Γεδεὼν οὐ συνῆκεν, εἰ μὴ ἐπὶ τὸν πόκον ὑετῶν μόνον γέγονε δρόσος. Κατὰ τί οὖν γνῶσομαι τοῦτο; Δὸς σημεῖον, καὶ χορεύσω νεανικά. Δὸς σημεῖον, ἵνα μὴ <Ἐλισάβετ> ὡς ἡ Σάρρα προπετῶς γελάσῃ. Κατὰ τί γνῶσομαι τοῦτο; Εἰ δεύτερος Ἀβραάμ ἀποφαίνομαι, ὑπάρξει μοι κατὰ τοῦ Ἀβραάμ δικαίωματα καὶ ἰδιώματα. Εἰσελθε ἐπὶ τὸ δῶμα μου, νίψω τοὺς πόδας σου, ὁδοιπορίαν στείλαντι παραθήσω σοι τράπεζαν μυστηρίου πεπληρωμένην, ἀλεύρου σάτα τρία Ἐλισάβετ φυράσει, τὴν ἐκκλησίαν προζωγραφοῦσα, ζητήσω μόσχον, ἵνα δωρήσῃ παῖδα. Κατὰ τί γνῶσομαι τοῦτο;

Τί μοι τοῦ παιδὸς τὸ ὄνομα προλέγεις, καὶ τούτου μὴ παρόντος τὰς ἀρετὰς ἀπαριθμεῖς; Δεῖξόν μοι τί παρὰ φύσιν, ἵνα πιστεύσω τὸ ὑπὲρ φύσιν. Ἐὰν ὁ οὐρανὸς ἀνακαμαροῦται, κἀγὼ ἀνανεοῦμαι· ἔὰν ἡ θάλασσα μετρηθῆται, καὶ ἡ γυνὴ μου μαιοῦται· ἔὰν ὁ ἥλιος καταλαμβάνηται, καὶ οἱ ξηροὶ μαζοὶ γάλα ῥυήσονται· ἔὰν ἡ σελήνη τειχίζηται, καὶ ἡ ξηρὰ μήτρα νοτίζεται. Κατὰ τί γνῶσομαι τοίνυν τοῦτο τὸ παράδοξον μυστήριον; Ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. Ὁ δὲ ἀγγελὸς πρὸς τὸν Ζαχαρίαν· Θεὸν ἐνέχυρον ἀπαιτεῖς; Ἀρχάγγελον πειράζεις ἐπὶ γῆς; Τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν βεβαιωτέραν τῆς δεσποτικῆς ἐπαγγελίας ὀρίζων, ἀνακρίνειν οὐ δέδοικας· Κατὰ τί γνῶσομαι τοῦτο; Μὴ γὰρ εἰς Αἴγυπτον ἀποστέλλῃ, ἵνα φοβηθῆς τοῦ φαραῶ τὸν οἶκον, καὶ παραιτήσῃ λέγων· "Προχέρισαι ἄλλον, ἐγὼ γὰρ ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος"; Κατὰ τί γνῶση τοῦτο, Ζαχαρία; Οὐδὲν ὑπὲρ φύσιν θεὸς ἐργάζεται; Ἡ φύσεως ἀκολουθίαν ζητεῖς, οὐχὶ θεότητος παραδοξοποιῖαν; Εἶπέ μοι τῆς γῆς οἱ στύλοι ποῦ πεπήγασιν; Οὐρανοῦ δὲ τὸ κύτος ποῦ καθίδρυσται; Νεφελῶν δὲ κύται ποῦ εὐρίσκονται; Ὑετῶν δὲ σταγόνες ποῦ στημονίζονται; Βῶλοι δὲ χιόνος ποῦ λατομοῦνται; Ἡλίου δὲ δρόμος τίς ἠνιοχεῖ; Σελήνης δὲ μείωσιν τίς ὀροθετεῖ; Ἀστρων δὲ πλήθη τίς ἀριθμεῖ; Θάλασσα δὲ μαινομένη πῶς ψάμμον αἰδεῖται; Ποταμοὶ δὲ θερμόρρυτοι πῶς συγκιρνῶνται; Ομίχλη δὲ σκότους ποῦ ἐξυφαίνεται; Ἀνθρώπος δὲ ἐν μήτρᾳ πῶς διαπλάττεται; Τοῦ δὲ ἀρρενος τὸ θῆλυ πῶς δειλότερον εὐρίσκεται; Θεοεἶκελος δὲ ψυχὴ πῶς ἀθρόον ἐν τῷ σώματι εὐρίσκεται; Τὸν Ἡσαῦ δὲ καὶ τὸν Ἰακώβ, οὓς ὁ κόσμος ὅλος οὐκ ἐχώρησεν, πῶς ὁ τῆς Ῥεβέκκας σκοτεινὸς πόρος ἀστενοχωρήτους ἐφύλαξεν; Κατὰ τί γνῶσομαι λέγεις τοῦτο, Ζαχαρία; Φύσεως ἀκολουθίαν ζητεῖς, οὐχὶ θεότητος ἐνέργεια; Τὴν στείραν ἀπιστεῖς γεννῆσαι; Τί ἔὰν ἀκούσης περὶ τῆς παρθένου; Οὐχὶ Σαμψῶν τοῦ Ναζωραίου ἐν σιαγόνι οὐνοῦ χιλίους ἄλλοφύλους πατάξαντος, ἐν ἀνύδρῳ καὶ δίψει συσχεθέντος, καὶ μικροῦ δεῖν ἐκλείψαντος, καὶ πρὸς τὸν θεὸν εἰλικρινῶς βοήσαντος

, εὐθέως τὸν ὄλμον τῆς οὐνοῦ ἠνοιξεν, καὶ ὕδωρ ἐλίμνασεν, καὶ τὸν Ναζωραῖον ἐπότισεν; Εἰ οὖν ἐν σιαγόνι οὐνοῦ τοιοῦτον σημεῖον ἐπεδείξατο καὶ ἐξ ὀστέου ξηροῦ ποταμοὺς ἀφῆκεν ὑδάτων, καὶ πεπαλαιωμένους ἡμερῶν πρὸς τεκνογονίαν ὀκνήσει καλέσαι; Κατὰ τί γνῶση, Ζαχαρία; Οὐκ εχεις ὑπόδειγμα τὸν Ἀβραάμ καὶ τὴν Σάρραν; Οὐχὶ κἀκεῖνος πρεσβύτης, κἀκεῖνη στείρα καὶ ἐκλείπουσα τὸν ἐθισμόν τῶν καθαρσίων

διὰ τὸ πεφθάρθαι τῷ γήρει τὴν υλιῆν; Οὐκ ἠκουσας Ἀννης καυχωμένης· Ἡ στεῖρα ἐτεκεν ἑπτὰ, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθένησεν; Οὐκ ἠκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, Ζαχαρία, Τὰ σημεῖα τοῖς ἀπίστοις; Ἐδει μὲν σε μὴ ἀνανεῦσαι , Ζαχαρία, τοῖς λεχθεῖσιν, προφητικῆς λειτουργίας μείζονα διακονίαν λαχόντα; Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἀπιστος σημεῖα παρὰ θεοῦ ζητεῖς, ἐν τοῖς οἰκείοις μέλεσι μαστιγοφόρον κομίζου σημεῖον· εση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι. Οπου τῆς προπετείας τὸ θράσος, ἐκεῖ καὶ τῆς παιδείας ὁ χαλινός. Ἐση σιωπῶν· οπου υβρις ἐλάλησεν, ἐκεῖ τῆς ἐπιτιμήσεως ἡ ἀπόφασις.

Ἦθελε μὲν ὁ θεός, Ζαχαρία, κήρυκά σε τοῦ τοιοῦτου θαύματος γενέσθαι· στρατοπεδάρχης γὰρ τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως τίκτεται καὶ τῆς κοσμικῆς τῶν ἀμαρτιῶν λυτρώσεως προκαθαρτής. Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος βεβαιότεραν τῆς ἐπαγγελίας ὠρίσω τοῦ δεσπότη, εση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἀχρι ἡς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθῶν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἱ τινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. Ὁρᾷς ὅτι ἀνευ πίστεως οὐδὲν τῶν δεόντων γίνεται. Μόνον ἠκουσε Ζαχαρίας τὰ ῥήματα ταῦτα, εὐθέως

ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ μισθὸν τῆς ἀπιστίας τὴν φίμωσιν βαστάζων. Ἄλλους εἰσῆλθεν ἐλευθερῶσαι, καὶ αὐτὸς καταδικασμένος ἐξῆλθεν· ὁ θυμιατῆρα λειτουργικὸν βαστάζων τίτλον ἐξορίας περιέφερον. Ὁ λαὸς περιέμεινε τί ἀγαθὸν ἀκοῦσαι παρ' αὐτοῦ, κάκεῖνος διένευεν· Μηδεῖς μοι πλησιάσῃ, δεσποτικῆς ἀγανακτήσεως φρίκην βαστάζω. Ὡ τῶν παραδόξων πραγμάτων. Ζαχαρίας φιμοῦται καὶ Ἐλισάβετ εὐωχεῖται, ἀπεστόμωται γλῶσσα καὶ ὀγκοῦται μήτρα, ἡ γλῶσσα στεριεύει καὶ ἡ στεῖρα γίνεται μήτηρ μετοικεῖ τὸ πάθος τῆς μήτρας ἐπὶ τὴν γλῶσσαν, ἡ φωνὴ χαλινουῖται καὶ ἡ γονὴ ἐλευθεροῦται, Ζαχαρίας σιγᾷ καὶ Ἰωάννης σκιρτᾷ. Μόνον γὰρ εἰ δὲν ἡ στεῖρα τὴν παρθένον καὶ κατενόησεν ὁ ἑωσφόρος τὸν ἠλιον, ἐσκίρτησε μέγα ὁ Ἰωάννης ἐν τῇ μητρικῇ νηδύϊ τὴν βραδυτῆτα τῆς φύσεως αἰτιώμενος· Δεσπότη φησὶ κήρυξ εἰμί. Τί τοῖς ὁμοδόλοις ὁμοίως πεπέδημαι νόμοις; Μὴ περιμένων τὸν τόκον ἀπολέσω τὸν δρόμον; Μὴ δεσπότης προλάβῃ τὸν περὶ τὰς ὠδῖνας εἰλούμενον <δοῦλον>; Μὴ γένηται τῆς φύσεως ἀκολουθία παρανομία τῆς τάξεως; Ἐπέγνων τὸν παρόντα καὶ σιγᾶν οὐκ ἀνέχομαι· σαλεύω τὰ δεσμὰ τῆς φύσεως· κηρύττειν γὰρ ἐπείγομαι, δεῖν παραδόξων πραγμάτων σύντομον γίνομαι σήμαντρον· θεϊκὴν παρουσίαν σαλπίζω καὶ πατρικὴν γλῶσσαν ἐκλύω. Ταῦτα τῶν παραλειφθέντων ἡμῖν τῇ προτεραίᾳ κεφαλαίων οἱ τόκοι· πᾶν γὰρ κεφάλαιον τόκον τίκτει, οθεν καὶ τὸ βρέφος τόκος ὀνομάζεται· ὡς κεφάλαιον γὰρ ὁ ἀνὴρ τὸν σπόρον τῇ γυναικὶ δανεῖζει κεφαλὴ γὰρ γυναικὸς ὁ ἀνὴρ, τίκτει δὲ τῷ κεφαλαίῳ τὸν τόκον ἡ γυνή ...